

НАРУШЕНИЯ В БАЛАНСА НА ВОДАТА И ЕЛЕКТРОЛИТИТЕ (семинар)

---

*Медицински университет - София
Клиничен център по Нефрология
Клиника по Нефрология
УМБАЛ "Царица Йоанна - ИСУЛ"*

В. Василев

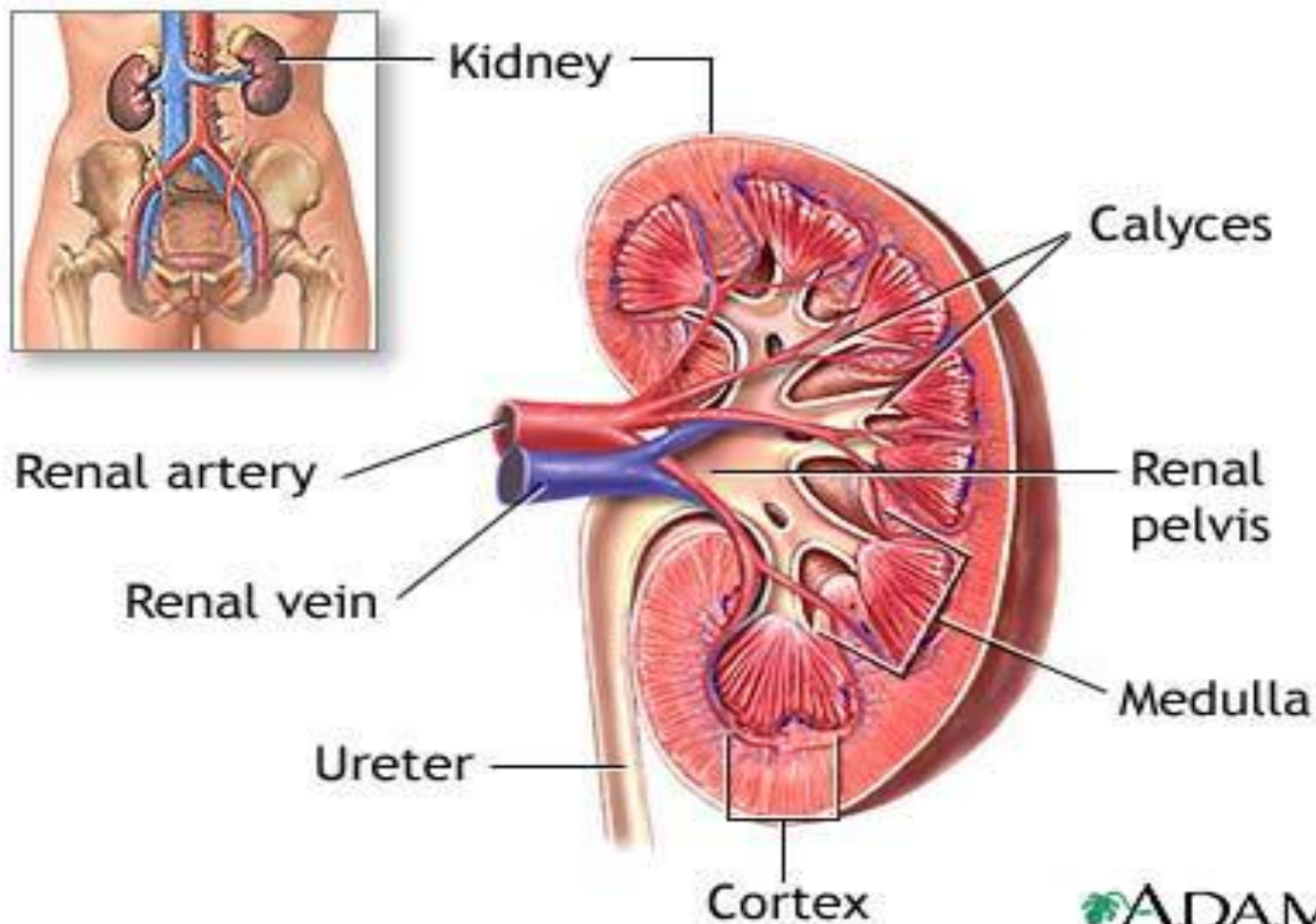

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Вода, постъпваща в организма за 24 часа	Вода, отделяща се от организма за 24 часа
<u>С питейната вода и течностите</u> 1000-1500 ml	<u>С урината</u> 1000-1500 ml
<u>С храната</u> 700 ml	<u>С фекалиите</u> 100 ml
<u>Ендогенна вода при катаболизъм</u> 300 ml	<u>С perspiratio insensibilis</u> 900 ml
<u>Общо</u> 2000-2500 ml	<u>Общо</u> 2000-2500 ml

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Компартименти	Пример за 60-kg човек
Обща телесна вода = = 60% от телесната маса	$60\% \times 60 \text{ kg} = 36 \text{ l}$
Интрацелуларна вода = = 2/3 от общата телесна вода	$2/3 \times 36 \text{ l} = 24 \text{ l}$
Екстрацелуларна вода = = 1/3 от общата телесна вода	$1/3 \times 36 \text{ l} = 12 \text{ l}$
Плазмена течност = = 1/4 от екстрацелуларната течност	$1/4 \times 12 \text{ l} = 3 \text{ l}$
Кръвен обем = = плазмена течност / (1-Hct)	$3 \text{ l} / (1 - 0,40) = 6,6 \text{ l}$

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Йони	Плазма [mEq/l]	Интрацелуларна течност [mEq/l]
<u>Катиони</u>		
Калий	4	140
Натрий	143	12
Калций	2	0,001
Магnezий	1	38
<i>Общо катиони</i>	150 mEq/l	190 mEq/l
<u>Аниони</u>		
Хлориди	104	4
Бикарбонати	24	12
Фосфати	2	40
Протеини	14	50
Други	6	88
<i>Общо аниони</i>	150 mEq/l	190 mEq/l

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Основни понятия, свързани с обмяната на водата:

осмоза

осмотично налягане

осмолалитет

осмоларитет

осмотично-активно вещество

осмотично-ефективно вещество

тоничност

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

За обмяната на **водата** съдим по промяната в концентрацията на осмотично-активните съставки на кръвта, т. е. по плазмения осмолалитет, а главен негов компонент е концентрацията на натрия, затова за водната обмяна съдим по плазмената концентрация на натрия.

За обмяната на **натария** съдим по показатели, касаещи ефективния обем на циркулиращата кръв (ЕОЦК), обема на екстрацелуларната течност (ЕЦО), хемодинамични показатели.

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Следователно, понятия като *хипонатриемия* и *хипернатриемия* касаят не разстройства в натриевата обмяна, а разстройства във водната обмяна и осморегулацията.

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

$$P_{\text{osm}} = 2 \times ([\text{Na}] + [\text{K}]) + [\text{glu}] + [\text{urea}]$$

или, тъй като $[\text{K}]$ в плазмата е ниска, то:

$$P_{\text{osm}} = 2 \times [\text{Na}] + [\text{glu}] + [\text{urea}]$$

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

$$P_{\text{osm}} (\text{измерен}) = P_{\text{osm}} (\text{изчислен}) \pm 10 \text{ mOsm/kg}$$

Осмотична разлика ($N \leq 10 \text{ mOsm/kg}$)

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

$$P_{\text{osm}} = 285 \div 295 \text{ mOsm/kg}$$

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Регулаторна система на осмолалитета на телесните течности

(Регулаторна система на водната обмяна)

Рецептори: *осморецептори в хипоталамуса*

Ефекторни механизми:

- *жажда*
- *екскреция на осмотично свободна вода*

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Регулацията на натриевата хомеостаза
включва:

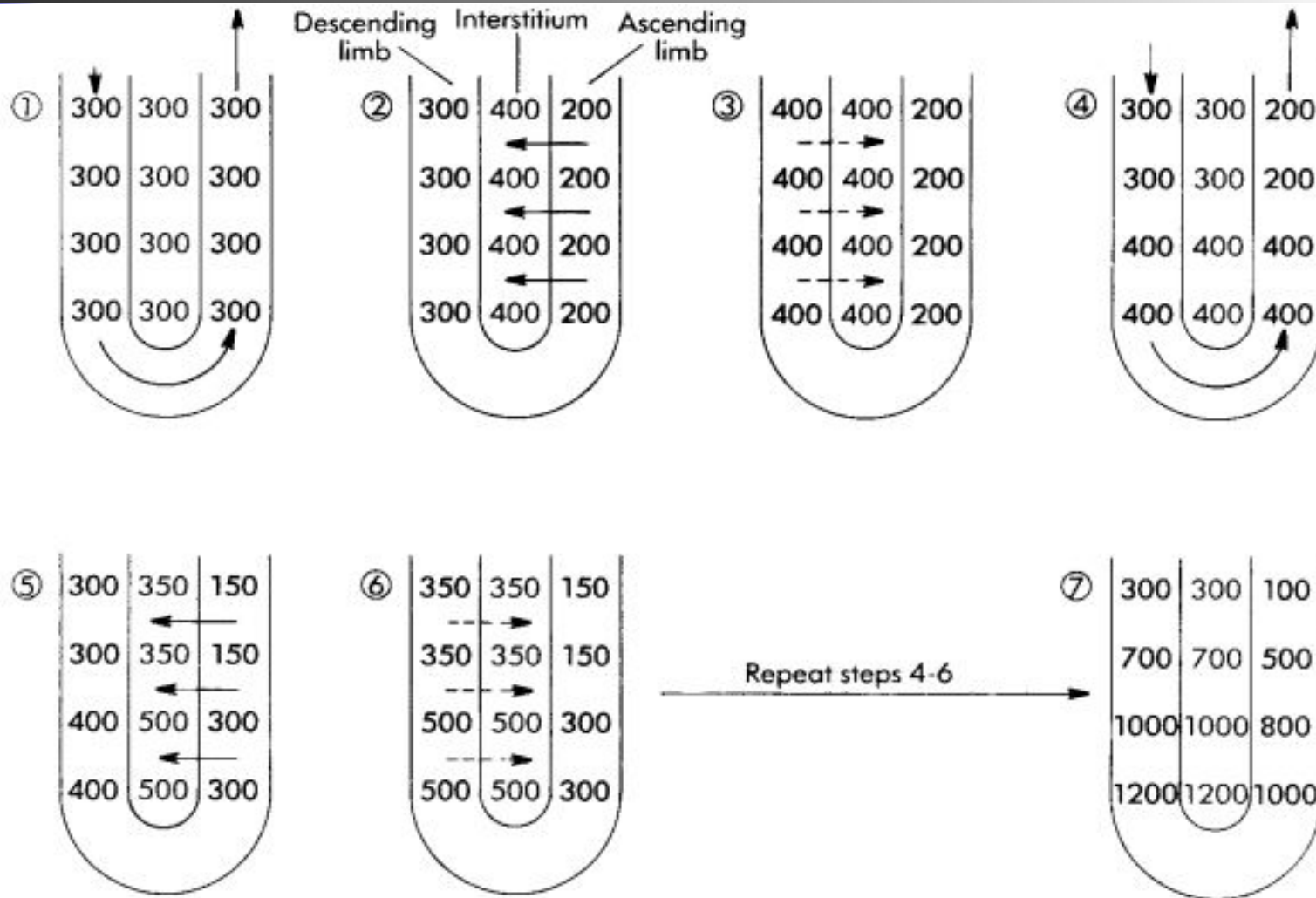
- RAAS
- симпатикусова нервна система
- ANP
- надбъбречни жлези и циркулиращи катехоламини

ADH

Вазоконстрикция – V_1

Обратна реабсорбция на вода – V_2

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Най-мощният стимулатор на чувството на жажда и на отделянето на АДН от неврохипофизата е повишеният *осмолалитет* на ЕЦТ.

Достатъчно е повишение на P_{osm} само с 2%, за да се повиши отделянето на АДН, докато намалението на обема на циркулиращата кръв трябва да е поне с 10%, за да се повиши отделянето на АДН.

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Влияние върху секрецията на АДН оказват:

подтискащи

хипоосмия

хиперволемия

хипертензия

ПНФ

медикаменти

(етанол; антинаркотични;
фенитоин)

стимулиращи

хиперосмия

хиповолемия

хипотензия

гадене

Ангиотензин II

медикаменти

(никотин; наркотични;
винкристин; циклофосфамид;
хлорпропамид)

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

В норма, при възрастни началната точка на отделяне на АДН се намира между стойности на плазмения осмолалитет от 280 и 290 mOsm/kg

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Началната точка за отделяне на АДН се измества към по-ниски стойности на осмоалитета, от състояния като:

1. Хиповолемия и хипотензия
2. Бременност
3. Карцином
4. Малнутриция
5. Психоза

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Осмотичен клирънс:

$$C_{\text{osm}} = (U_{\text{osm}} \times V) / P_{\text{osm}}$$

Клирънс на осмотично свободната вода:

$$C_{\text{H}_2\text{O}} = V - C_{\text{osm}}$$

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Клиничен случай:

	Пациент 1	Пациент 2	Пациент 3
P_{osm}	300 mOsm/kg	300 mOsm/kg	300 mOsm/kg
U_{osm}	300 mOsm/kg	150 mOsm/kg	600 mOsm/kg
V	2 ml/min	4 ml/min	1 ml/min
C_{osm}	2 ml/min	2 ml/min	2 ml/min
C_{H_2O}	0 ml/min	2 ml/min	- 1 ml/min

Хипонатриемия не
винаги е синоним на
хипоосмолалитет!

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Псевдохипонатриемия: състояние на измерена ниска концентрация на натрия в плазмата при нормален или висок плазмен осмолалитет. В този случай осморегулацията не е нарушена.

Това състояние се развива при:

- хиперлипидемия
- хиперпротеинемия
- хипергликемия
- наличие на интоксикация с екзогенно осмотично-активно вещество

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Клиничен случай:

Пациент на 70 години, страдащ от инсулин-независим захарен диабет с давност от 5 години, постъпва в Спешно отделение с леко нарушение в съзнанието. От прегледа: RR 120/80 mmHg; РСД – 70/min; ДЧ 18/min; нормален кожен тургор, без данни за дехидратация. Състоянието на СС и ДС съответстват на нормите за възрастта. Без данни за огнищна неврологична симптоматика от неврологичния преглед.

От лабораторните изследвания: **натрий – 125 mmol/l**; хлориди – 90 mmol/l; калий – 4,0 mmol/l; SB – 22,0 mmol/l; glu – 39,9 mmol/l; urea – 5,0 mmol/l.

$$P_{\text{osm}} = 2[\text{Na}] + [\text{glu}] + [\text{urea}] = 2 \cdot 125 + 39,9 + 5,0 = 294,9 \text{ mOsm/kg}$$

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Клиничен случай:

Алкохолик на 35 години, намиращ се в безсъзнателно състояние е докаран в Спешно отделение. При болния е бил открит отворен флакон с антифриз (разтвор на етиленгликол). От прегледа: RR 110/70 mmHg; РСД 80/min; ДЧ 24/min.

От лабораторните изследвания: **натрий – 120 mmol/l**; калий – 4,0 mmol/l; хлориди – 80 mmol/l; SB – 15 mmol/l; glu – 5,0 mmol/l; urea – 5,0 mmol/l; $P_{\text{osm(измерено)}} = 290 \text{ mOsm/kg}$.

$$P_{\text{osm}} = 2[\text{Na}] + [\text{glu}] + [\text{urea}] = 2 \cdot 120 + 5,0 + 5,0 = 250 \text{ mOsm/kg}$$

Осмотичната разлика е $> 10 \text{ mOsm/kg}$!

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

След като е отхвърлена псевдохипонатриемията като причина за ниската натриева концентрация, диагнозата е **истинска хипонатриемия** – хипоосмотично състояние с патологични отклонения в осморегулацията (патологична жажда; усилена секреция на АДН; или патологична реакция на бъбреците на АДН)!

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

При констатирана **истинска хипонатриемия**, параметрите, необходими за ограничаване на диференциално-диагностичния план, които налагат изясняване, са:

- относителното тегло (осмолалитета) на урината
- нивто на АДН в кръвта

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

При хипонатриемия, когато U_{osm} и [ADH] са ниски – бъбрекът и регулаторната ос “хипофиза – бъбрек” имат запазена функция, тогава патология би следвало да се търси в осморецепторите и в чувството на жажда (напр., психогенна полидипсия).

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Клиничен случай:

Жена на 25 години провежда контролен преглед при семеен лекар. Налице е бременност в 20-та гестационна седмица. Липсват субективни оплаквания.

От лабораторните изследвания: **натрий – 132 mmol/l**; $P_{osm} – 278$ mOsm/kg. До началото на бременността серумният натрий бил около 144 mOsm/kg.

Физиологично състояние, не налагащо лечение!

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Отделянето на АДН се регулира не само от осмолалитета на плазмата, но и от ефективния обем циркулираща кръв (ЕОЦК)

При нормални условия ЕОЦК е правопрпорционален на обема на екстрацелуларната течност

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

При излишък на натрий в организма, ЕЦО и ЕОЦК са повишени

При недостиг на натрий в организма, ЕЦО и ЕОЦК са понижени.

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

При намаление на натрия в организма се стимулира отделянето на АДН

(намаление на средното АН с поне 10% е стимул за повишение на секрецията на АДН)

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Патологични състояния, при които е налице правопрпорционална зависимост между ЕЦО и ЕОЦК и при които намалението на ЕОЦК води до стимулиране на отделянето на АДН са:

- кръвозагуба
- дехидратация (диария, обилно изпотяване)
- ятрогенна хипотония

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

При част от патологичните състояния, свързани с разстройства на осморегулацията, ЕЦО не е пропорционален на ЕОЦК, такива могат да са:

- чернодробната цироза
- хроничната застойна сърдечна недостатъчност
- нефротичния синдром

При тях е налице **хипоосмолалитет, хиперволемия и намален ЕОЦК**

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Клиничен случай:

Мъж на 50 години потърсил лекарска помощ с оплаквания от увеличение на телесната маса и оточен синдром в областта на долни крайници.

Съобщил, че ежедневно от половин година изпивал около 3 чаши уиски. Обичайната му телесна маса била около 70 kg, но в момента на прегледа била 110 kg.

От прегледа: RR 110/70 mmHg, без ортостатизъм; кожни разширени капиляри тип “звезда”; палмарен еритем; без шиен венозен застой; без патологични изменения от страна на СС и ДС; клинични данни за асцит; изразени отоци претибиално и перималеоларно; атрофия на тестисите.

От лабораторните изследвания: **натрий – 125 mmol/l**; калий – 4,0 mmol/l; хлориди – 90 mmol/l; ОБ – 53 g/l; албумин – 20 g/l; глюкоза – 4,44 mmol/l; урея – 1,42 mmol/l; SB – 22 mmol/l; $P_{\text{osm(измерено)}} = 265 \text{ mOsm/kg}$; ПУ – 0,25 g/d.

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Информация за намаление на ЕОЦК при хипоосмотично състояние (истинска хипонатриемия) при хипо- или хиперволемия, носят показателите:

- $U_{\text{osm}} > 200 \text{ mOsm/kg}$ (поради $\uparrow \text{ADH}$)
- $U_{\text{Na}} < 10 \text{ mmol/l}$ (поради $\uparrow \text{алдостерон}$)

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Клиничен случай:

Мъж на 65 години, активен пушач (по 40 цигари дневно) в продължение на над 20 години) е доведен от съпругата си на лекар, по повод на периоди на дезориентация от 2-3 дни. Анамнеза за хронична кашлица, редукция на тегло с 11 kg за последните 3 месеца. Не приема никакви лекарства.

От прегледа: RR 140/85 mmHg; РСД 80/min; афебрилен; редуцирана мастна тъкан; влажни лигавици; отслабено дишане в ляво горно белодробно поле; без отоци.

От лабораторните изследвания: **натрий – 115 mmol/l**; хлориди – 80 mmol/l; глюкоза – 5,0 mmol/l; SB – 22 mmol/l; урея – 7,0 mmol/l; P_{osm} – 250 mOsm/kg; U_{osm} – 280 mOsm/kg.

Рентгенографията на белите дробове показва наличие на плътна сянка с диаметър 6 см в горно ляво белодробно поле.

От цитологичен анализ на храчка – данни за дребноклетъчен карцином.

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Истинска хипонатриемия при нормоволемиа се развива при:

- синдром на неадекватна антидиуреза (SIAD)
  - карциноми; левкемии; лимфоми (ектопична секреция на АДН)
  - разстройства на ЦНС: Ту; травми; енцефалит; менингит; SLE (повишена секреция на АДН)
  - белодробни инфекции (вероятно ектопична секреция на АДН)
- хипотиреоидно състояние и глюкокортикоидна недостатъчност
- прием на следните медикаменти, усилващи отделянето на АДН:
  - трициклични антидепресанти
  - никотин
  - морфин
  - химиотерапевтици (винкристин; циклофосфамид)
- прием на медикаменти, усилващи ефекта на АДН:
  - НСПВС
  - СУП

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Хипонатриемия при хипер, изо- или хиповолемия може да се развие и при:

- хронична бъбречна недостатъчност с невъзможност за адекватна екскреция на осмотично свободна вода
- прием на диуретици (тиазидни, бримкови)

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Диагностиката на хипонатриемията е трудна. Системният подход към нея налага във всеки конкретен случай последователното отговаряне на следните въпроси:

Има ли истинска хипонатриемия или се касае за псевдохипонатриемия?

Ако е налице истинска хипонатриемия (хипоосмолалитет), реагира ли бъбрека адекватно с екскреция на осмотично свободна вода?

Има ли задръжка на натрий от бъбрека?

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Клинична картина на хипонатриемията

Неврологични симптоми с предимно количествени промени в съзнанието, които са израз на мозъчен оток.

Рядко настъпват преди $[Na]$ да спадне под 125 mmol/l.

Появата на симптомите зависи освен от тежестта на хипоосмолалитета, също и от бързината, с която той се развива, от наличието на подлежащо неврологично заболяване и от наличието на подлежащо не-неврологично разстройство (хипоксия, хиперкапния, ацидоза, хиперкалциемия и т. н.)

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Лечение на хипонатриемията

- При наличие на хиповолемия – изотоничен 0,9% NaCl, i.v.
- При диуретична нокса – към инфузиите се добавя K (30 до 40 mEq/l), дори ако плазмения K не е нисък (много често е налице хипокалия)
- При наличен SIAD не бива инфузиите с 0,9% NaCl да превишават 1 до 2 l/24 h, лекува се причината
- При надбъбречна недостатъчност и хипотиреоидизъм – заместителна терапия
- При хиперволемия – ограничение на приема на течности
- При сърдечна недостатъчност – Furosemide 20 до 40 mg, i.v.
- **Скорост на корекцията** (зависи от тежестта на хипонатриемията, времето за развитието ѝ, симптомите на пациента) – 0,5 до 1 mEq/l/h при скорост до 12 mEq/l/h на всеки 24-часов период на корекция. Бързата корекция е свързана с риск от понтинна и екстрапонтинна миелинолиза!

Хипернатриемията
винаги е синоним на
хиперосмолалитет!

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Хипернатриемията е състояние, развиващо се при:

- *задръжка на соли*
- *загуба на хипотонични течности без адекватно заместване с вода*
- *истинска (изолирана) загуба на вода*

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

- *Задръжка на сол се развива най-често ятрогенно – при инфузия на натриеви соли при интензивна терапия*

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

- *Загуба на хипотонични течности*

Бъбречни загуби: при осмотична диуреза

*Извънбъбречни загуби: обилно изпотяване,
диария, повръщане ($U_{Na} < 10 \text{ mmol/l}$)*

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

- *Истинска (изолирана) загуба на вода*

През белите дробове: при хипервентилация и фебрилитет

През бъбреците: при безвкусен диабет

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Клиничен случай:

Мъж на 25 години е приет в Неврохирургично отделение в безсъзнание след автомобилна катастрофа. СТ на глава показва фрактура на basis cranii. След около 4 часа се отбелязва драстично увеличение на диурезата (2,5 l за 8h). Съставът на плазмата при постъпването и след 24 часа е следния:

Кръвна плазма	при постъпването	след 24 часа
<u>Натрий</u>	<u>140</u>	<u>155 mmol/l</u>
Калий	3,8	4,0 mmol/l
Хлориди	102	115 mmol/l
SB	24	35 mmol/l
Урея	14	30 mmol/l
Креатинин	106	115 μ mol/l
Глюкоза	4,5	4,6 mmol/l

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Централният безвкусен диабет е състояние на намалена продукция и отделяне на АДН, бива частичен и пълен и може да се наблюдава при:

- травми с фрактури на черепната основа
- интракраниални тумори
- инфекции (менингит, енцефалит, ТВС)
- аневризми на мозъчни съдове
- хистиоцитоза

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Клиничен случай:

Мъж на 40 години, страдащ от биполярно психично разстройство, потърсил психиатър с оплаквания от полиурия, никтурия и полидипсия. Моментното му лечение включва литиев карбонат – 4 x 250 mg/d.

От лабораторните изследвания: **натрий – 150 mmol/l**; калий – 4,0 mmol/l; хлориди – 115 mmol/l; SB – 28 mmol/l; урея – 3,5 mmol/l; креатинин – 133 μ mol/l; глюкоза – 4,8 mmol/l; литий – 1,5 mmol/l.

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Нефрогенният безвкусен диабет е състояние на намалено действие на АДН на нивото на събирателните бъбречни тубули, бива частичен и пълен и първичен и вторичен, може да се наблюдава при:

- вродени състояния с дефекти във V_2 за АДН
- медикаменти: *литиев карбонат, демеклоциклин, метоксифлуран, амфотерицин В*
- патологични състояния като: *хиперкалциемия, хипокалиемия, интерстициални бъбречни заболявания (саркоидоза, амилоидоза, сърповидно-клетъчна нефропатия, аналгетична нефропатия, хроничен пиелонефрит)*

МЕТАБОЛИЗЪМ НА ВОДАТА И НАТРИЯ

Лечение на хипернатриемията

Лечение на подлежащата причина

Корекцията на [Na] да не става със скорост, по-висока от 2 mmol/l за 1 час, поради опасност от мозъчен оток!

МЕТАБОЛИЗЪМ НА КАЛИЯ

МЕТАБОЛИЗЪМ НА КАЛИЯ

Общото количество калий в организма е около 3500 mmol.

98% се намира в интрацелуларното пространство
2% се намира екстрацелуларно

Това разпределение се дължи на Na-K-АТР-аза, която се активира от два хормона, регулиращи клетъчното разпределение на калия: *инсулин* и *адреналин*

МЕТАБОЛИЗЪМ НА КАЛИЯ

3,5 до 5,5 mmol/l

МЕТАБОЛИЗЪМ НА КАЛИЯ

За 24 часа с храната в организма постъпат
5 до 100 mmol калий

Такова количество се отделя от организма,
като 90% се екскретира с урината, около
10% с изпражненията и незначително
количество с потта

МЕТАБОЛИЗЪМ НА КАЛИЯ

В нефрона:

70-80% от филтрирания калий се абсорбира в проксималния тубул

20-30% от филтрирания калий се абсорбира в дебелата възходяща част на бримката на Henle

В дисталния тубул и събирателното каналче калий се секретира в зависимост от няколко фактора

МЕТАБОЛИЗЪМ НА КАЛИЯ

Пет основни фактора стимулират секрецията на калий в дисталния нефрон:

- алдостерон
- повишена доставка на натрий до дисталния нефрон
- увеличаване на уринен дебит в тубулите
- повишеното съдържание на калий в тубулните клетки на дисталния нефрон
- метаболитна алкалоза

МЕТАБОЛИЗЪМ НА КАЛИЯ

Извънбъбречно преразпределение на калия
(преразпределение на калия между интрацелуларното и
екстрацелуларното пространство)

- инсулин
- адреналин
- бикарбонат
- β -блокери (неселективни)
- метаболитна ацидоза

МЕТАБОЛИЗЪМ НА КАЛИЯ - хипокалиемия

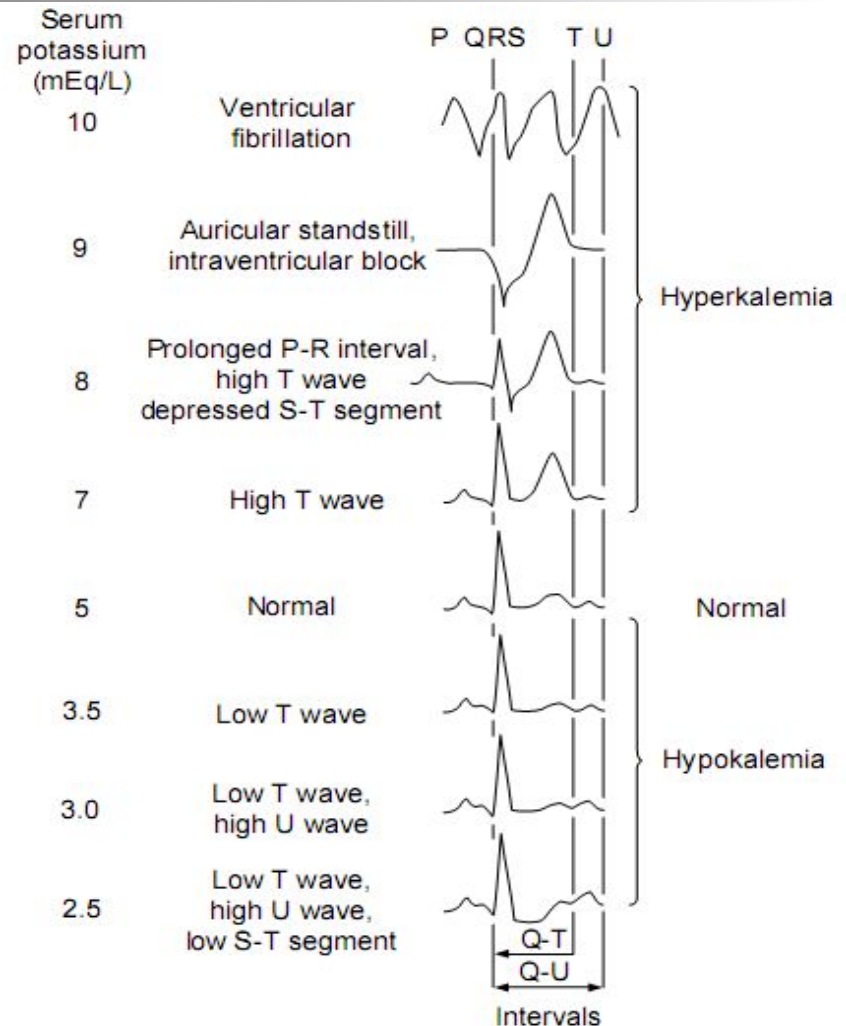

- **Неадекватен (нисък) калиев прием (тежка малнутриция)**
- **Извънбъбречни калиеви загуби**
- Повръщане
- Диария
- **Хипокалиемия, дължаща се на загуба на калий с урината**
- Диуретици (бримкови, тиазиди, acetazolamide)
- Осмотична диуреза (напр. при хипергликемия)
- Хипокалиемия с артериална хипертония
- Първичен хипералдостеронизъм (синдром на Conn)
- Глюкокортикоид-опосредствана артериална хипертония
- Малигнена артериална хипертония
- Реновасална артериална хипертония
- Ренин-секретиращ тумор
- Есенциална артериална хипертония с прием на диуретици
- Синдром на Liddle
- 11 β -хидроксистероид-дехидрогеназна недостатъчност
- Генетична
- Медикаментозно-индуцирана (тютюн за дъвчене, ликорис, някои френски вина)
- Вродена надбъбречна хиперплазия
- Хипокалиемия с нормално артериално налягане
- Дистална бъбречна тубулна ацидоза (тип I)
- Проксимална бъбречна тубулна ацидоза (тип II)
- Синдром на Bartter
- Синдром на Gitelman
- Хипомагниезимия (цисплатина, алкохолизъм, диуретици)
- **Хипокалиемия, дължаща се на калиево преразпределение**
- Приложение на инсулин
- Високи нива на катехоламините (остър стрес)
- Фамилна периодична хипокалиемична парализа
- Тиреотоксична хипокалиемична парализа

МЕТАБОЛИЗЪМ НА КАЛИЯ - хипокалиемия

Клинична картина:

- мускулна слабост
- илеус
- уринна ретенция
- полиурия
- ЕКГ-промени

МЕТАБОЛИЗЪМ НА КАЛИЯ - хипокалиемия

Лечение:

- **перорално:** Kalinor, Pamaton, Panangin
- **интравенозно:** KCl с максимална скорост до 10 mmol/h при постоянен ЕКГ-мониторинг и контрол на серумния калий на всеки 3 часа

МЕТАБОЛИЗЪМ НА КАЛИЯ - *хиперкалиемия*

- **Псевдохиперкалиемия**
- Хемолиза
- Тромбоцитоза
- Тежка левкоцитоза
- Прекомерно стискане на юмрук при вземане на кръвта
- **Намалена бъбречна екскреция на калий**
- Остра или хронична бъбречна недостатъчност
- Алдостеронов дефицит (напр. тип IV бъбречна тубулна ацидоза)
- Често асоцииран с диабетна нефропатия, хроничен интерстициален нефрит или обструктивна уропатия
- Надбъбречна недостатъчност (болест на Addison)
- Медикаменти, подтискащи екскрецията на калий
- Бъбречни заболявания, които увреждат дисталната тубулна функция
- Сърповидно-клетъчна анемия
- Системен еритематозен лупус
- **Патологично преразпределение на калий**
- Инсулинов дефицит
- β – блокери
- Метаболитна или респираторна ацидоза
- Фамилна хиперкалиемична периодична парализа
- **Патологично освобождаване на калий от клетките**
- Рабдомиолиза
- Тумор-лизис синдром

МЕТАБОЛИЗЪМ НА КАЛИЯ - хиперкалиемия

Намалена бъбречна екскреция на калий

Блокиране на натриевите каналчета в дисталния нефрон

Калий-запазващи диуретици: amiloride, triamterene

Антибиотици: trimethoprim, pentamidine

Блокиране на алдостероновата продукция

АСЕ-инхибитори (напр. captopril, enalapril, lisinopril, perindopril,trandolapril, fosinopril, ramipril, benazepril)

Ангиотензин II рецепторни (I) антагонисти (напр. losartan, valsartan, telmisartan, irbesartan, eprosartan)

НСПВС

Heparin

Tacrolimus

Блокиране на алдостероновите рецептори

Spirolactone

Блокиране активността на Na-K-АТР-аза в дисталния нефрон

Cyclosporine

Подтискане на извънбъбречното калиево преразпределение

Блокиране на β 2-адренергично медираното извънбъбречно калиево преразпределение – неселективни β -блокери (напр. propranolol, nadolol, timolol)

Блокиране активността на Na-K-АТР-аза в скелетните мускули; свръхдоза digoxin (не терапевтични дози)

Подтискане на инсулиновото освобождаване (напр. от Somatostatin)

Калиево освобождаване от увредени клетки

Медикаментозно предизвикана рабдомиолиза (напр. lovastatin, cocaine)

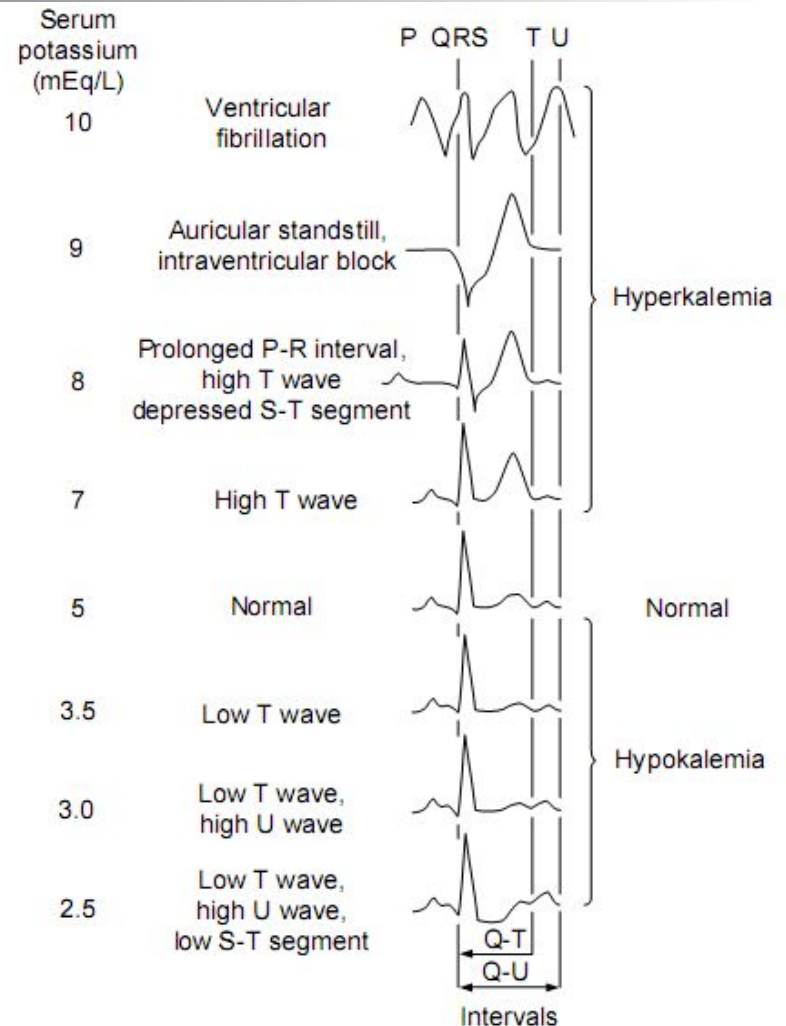
Медикаментозно предизвикан тумор-лизис синдром (химиотерапевтични агенти при остри левкемии, лимфоми във високи стадии)

Медикаментозно предизвикана остра бъбречна недостатъчност

МЕТАБОЛИЗЪМ НА КАЛИЯ - хиперкалиемия

Клинична картина:

- мускулна слабост
- бъбречна тубулна ацидоза
IV тип
- повишена ендогенна
синтеза на алдостерон
- ЕКГ-промени

МЕТАБОЛИЗЪМ НА КАЛИЯ - хиперкалиемия

Лечение:

- калциев глюконат
- инсулин с глюкоза; β_2 -агонист
- натриев бикарбонат
- бримкови диуретици
- йоннообменни смоли
- хемодиализа

**НАРУШЕНИЯ В БАЛАНСА НА ВОДАТА И
ЕЛЕКТРОЛИТИТЕ**
(семинар)

www.nefrologia.promed.bg

